

**Chyzhaiev V.I.**  
Institute of Postgraduate Education  
Taras Shevchenko National University of Kyiv

## PERSON'S EXEMPTION FROM CRIMINAL LIABILITY UNDER ART. 45 OF THE CC OF UKRAINE (EFFECTIVE CONFESSION): LEGAL ASPECTS

### Summary

The article singled out legal and regulatory aspects of the grounds, conditions, and combining elements of person's exemption from criminal liability under art. 45 of the Criminal Code of Ukraine due to effective confession. Making some proposals to improving components supplemented with changes.

**Key words:** criminal responsibility, person, exemption, effective confession, contrition, crime, basis, reimbursement.

УДК 34:330.346.7

## ПОНЯТТЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

**Шкурідін Є.Є.**

Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України

Стаття присвячена проблемам наукового та нормативного визначення альтернативних джерел енергії і містить авторські пропозиції щодо опрацювання зазначеного питання із зауваженнями на співвідношенні із суміжними інституціями, зокрема, такими як: відновлювальні, нетрадиційні джерела енергії, а також альтернативні види палива. У підсумку зауважено на недоліках сучасного законодавчого визначення альтернативних джерел енергії й запропоновано шляхи удосконалення правового забезпечення в цій сфері, що може слугувати підґрунтям при розробці відповідного нормативного регулювання.

**Ключові слова:** енергія, електроенергетика, джерела енергії, альтернативні джерела енергії, відновлювальні джерела енергії, нетрадиційні джерела енергії, законодавче забезпечення.

**П**остановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Енергія виступає невід'ємною складовою життєдіяльності людини, без якої життя людини є немислимим. З давніх-давен людиною використовувалися окрім власної енергії та енергії тварин, ще три різновиди енергії: енергія сонця, енергія вітру та енергія води. І лише майже двісті років тому людиною почали досить активно використовуватися так звані «не відновлювальні джерела енергії», а саме, енергію природних ресурсів. При цьому, слід наголосити, що незважаючи на той факт, що не відновлювальні джерела енергії стали використовуватися людиною значно пізніше ніж відновлювальні, в літературі вони позиціонуються як традиційні, а відновлювальні джерела енергії, переважно розглядаються як нетрадиційні. Вичерпність традиційних джерел енергії обумовило увагу до збільшення використання відновлювальних джерел енергії, які в законодавстві багатьох країн кваліфікуються як альтернативні джерела, з огляду на те, що вони є заміником (альтернативою) найбільш використовуваних, проте обмежених традиційних джерел енергії.

Зростання попиту на енергію в умовах поступового скорочення наявних запасів традиційних енергоресурсів зумовлюють уряди більшості держав, в тому числі й України, формувати відповідне нормативне забезпечення, яке сприятиме залученню альтернативних джерел енергії в господарській обіг. Законодавство України в сфері альтернативної енергетики є досить новим. Однак, як будь-яке нормативне утворення, воно має базуватися на чіткій понятійній базі, провідне місце в якій посідає категорія «альтернативні джерела енергії».

Слід констатувати, що на сучасному етапі законодавче визначення цього терміну має суттєві

вади: воно не відображує змісту зазначеної дефініції та не узгоджується з термінологією міжнародно-правових документів, присвячених стимулюванню альтернативної енергетики, що створює певні перешкоди для суб'єктів господарювання під час запровадження компенсаційних механізмів, передбачених такими документами. Необхідність усунення наявних протиріч обумовила актуальність теми дослідження.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.** Проблеми застосування альтернативних джерел енергії останнім часом привертають увагу з боку науковців, здебільшого, з технічних та економічних наук, таких як: Адаменко О. [1], Грушка О. Г. [2], Девяткіна С. С. і Шкварницька Т. Ю. [3], Кувшинов В. В. [4], Легошин Д. В. [5]. Досліджень правового характеру із зазначеної проблематики значно менше. Окремі аспекти правового забезпечення альтернативної енергетики висвітлюються у працях: Джуматгельдієвой Г. Д., Асланян Г. С., Молодцова С. Д., Бондар Л. О., Башун А. тощо. Проте дослідженню понятійного апарату законодавства про альтернативні джерела енергії приділена недостатня увага.

**Формування цілей статті (постановка завдання).** Метою наукової статті є аналіз підходів до теоретичного та нормативного визначення альтернативних джерел енергії та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення існуючої законодавчої термінології у цій сфері.

**Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** Дослідження самої категорії «альтернативні джерела» слід починати із характеристики

видів джерел енергії взагалі. У літературі категорії відновлювальні та альтернативні джерела енергії, здебільшого, вживаються у тотожному змісті. Але ж, як свідчить аналіз, між цими категоріями є певні відмінності.

Термін «відновлювальні» походить від дієслова «відновлювати», що означає приводити у попередній стан. Тобто відновлювальні джерела енергії – це ті джерела енергії, які не вичерпуються при їх використанні, наприклад: сонячні, вітряні, водні, геотермальні і біомаса.

Енергетичні ресурси Землі є продуктами безперервної діяльності

Сонця та можуть бути розділені на дві групи: ті, що акумулюються природою і в більшості випадків, не поновлюються (нафта, кам'яне і буре вугілля, сланці, торф і підземні гази, термоядерна і ядерна енергія тощо) і ті, що не акумулюються, але постійно відновлюються (сонячне випромінювання, вітер, потоки річок, морські хвилі і приливи, внутрішнє тепло Землі тощо) [6].

Відновлювальна енергія присутня в навколишньому середовищі у вигляді енергії, що не є наслідком цілеспрямованої діяльності людини і це є її відмінною ознакою. У технічній літературі під відновлювальними джерелами енергії розуміють ресурси енергії, які постійно циклічно поновлюють енергетичну цінність і можуть бути перетворені в корисну роботу. Типовий приклад такого джерела – сонячне випромінювання з характерним періодом повторення через 24 години С. Девяткіна зазначає, що відновлювальні джерела енергії – це джерела на основі постійно діючих або таких, що періодично виникають в навколишньому середовищі потоків енергії [3, с. 56].

Аналіз нормативних визначень відновлювальних джерел енергії свідчить про відсутність загальноприйнятого визначення цього поняття. Так, відповідно до резолюції №33/148 Генеральної асамблеї ООН (1978 р.) до нетрадиційних і поновлюваних джерел енергії відносяться: сонячна, вітрова, геотермальна, енергія морських хвиль, припливів і океану, енергія біомаси, деревини, деревного вугілля, торфу, тяглової худоби, сланців, бітумінозних пісковиків і гідроенергія великих та малих водотоків. Міжнародне Енергетичне Агентство (МЕА) визначає такі джерела її як енергію, отриману з сонця, вітру, біомаси, геотермальних, гідроенергетичних та океанських ресурсів, а також твердої біомаси, біогазу та рідких біопалив.

Тобто визначення поняття відновлюваних джерел енергії здійснюється через наведення переліку можливих її видів, що з точки зору правил юридичної техніки, не можна вважати вдалим. Слід зазначити, що визначення відновлюваних джерел енергії, яке міститься у вітчизняному законодавстві, зокрема, у Законі України «Про енергозбереження», де під вказаними джерелами енергії розуміють джерела, що постійно існують або періодично з'являються в навколишньому природному середовищі у вигляді потоків енергії Сонця, вітру, тепла Землі, енергії морів, океанів, річок, біомаси [7], є більш виваженим, оскільки ньому знайшла закріплення кваліфікуюча ознака відновлюваних джерел енергії, а саме: відсутність зв'язку між їх виникненням та діяльністю людини.

Термін «альтернативний» означає такий, що допускає вибір однієї з двох або декілька можливостей. Альтернативні джерела енергії в енциклопедичній літературі визначаються як спосіб, пристрій або споруда, що дозволяє отримувати електричну енергію (або інший необхідний вид енергії) з енергії

поновлюваних або практично невичерпних природних ресурсів і явищ та заміняє собою традиційне джерело енергій, що функціонує на нафті, газі або вугіллі [8, с. 114]. Аналогічне розуміння альтернативних джерел енергії надається в технічній літературі [9].

В економічній літературі альтернативні джерела енергії визначають як інші джерела або інші способи виробництва, ніж спалювання викопних видів палива або ділення ядерного палива [10, с. 198-199]. У такому визначенні досить чітко прослідковується сутність альтернативних джерел енергії як заміника традиційних джерел.

В українському законодавстві відсутнє чітке законодавче обґрунтування застосування категорії «альтернативні» щодо джерел енергії, що зумовлює розбіжності в їх трактуванні.

Легальне визначення альтернативних джерел енергії надається у Законі України «Про альтернативні джерела енергії», де під ними розуміються відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, енергія хвиль і припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний гази, газ метан, дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів [11].

Наведення переліку видів альтернативних джерел енергії, з одного боку, дозволяє кваліфікувати як такі нові джерела енергії, які декілька років тому ще не розглядалися в зазначеній якості (газ з органічних відходів, газ каналізаційно-очисних станцій, біогаз тощо). Проте відсутність кваліфікуючих ознак, які є характерними саме для цього виду джерел енергії, стримує розвиток інших, не вказаних у Законі напрямків альтернативної енергетики. Для того, щоб суб'єкт господарювання, який має намір впроваджувати новітні технології в цій галузі, мав можливість скористатися передбаченим законодавством «пакетом пільг», потрібно кожний раз вносити зміни до законодавства, що по-перше, призведе до обтяження тексту закону зайвою деталізацією, невластивою нормативно-правовому акту такого рівня, по-друге, негативно позначиться на стабільності правового регулювання у сфері альтернативної енергетики.

Більш вдалим прикладом використання терміну «альтернативний» в законодавстві України є Закон України «Про альтернативні види палива» де зазначається, що альтернативні види палива – це тверде, рідке та газове паливо, яке є альтернативою відповідним традиційним видам палива і яке виробляється (видобувається) з нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини [12]. У наведеному прикладі у тексті нормативного акту чітко визначається, саме до чого це паливо є альтернативою (замінником).

З метою усунення неоднозначного підходу до кваліфікації джерела енергії як альтернативного пропонується уточнити законодавче поняття «альтернативні джерела енергії», шляхом викладення у ст. 1 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» їх визначення у наступній редакції: альтернативні джерела енергії – поновлювальні, постійно існуючі або періодично виникаючі у довкіллі джерела енергії, які є альтернативою (замінником) відповідним традиційним (невідновлювальним) джерелам енергії.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким

чином, на підставі проведеного дослідження наукового та нормативного забезпечення категорії «альтернативні джерела енергії», слід констатувати, що на сьогодні застосування інституту «альтернативні» стосовно енергетики не є законодавчо обґрунтованим, оскільки у жодному законодавчому акті України чітко не зазначається саме до чого вказані джерела енергії виступають альтернативою (замінником). У зв'язку з чим виникає необхідність чіткого

нормативного визначення категорії «альтернативні» стосовно джерел енергії із одночасним зауваженням на той факт, що інституція «альтернативні» є більш широкою у порівнянні з категорією «відновлювальні», оскільки в свою чергу альтернативні джерела енергії можна розподіляти на: постійно існуючі, відновлювальні та періодично виникаючі, тобто поняття «альтернативні» та «відновлювальні» співвідносяться як загальне та його складова.

### Список літератури:

1. Альтернативні палива та інші нетрадиційні джерела енергії / О. Адаменко, В. Височанський, В. Лютко, М. Михайлів. – Івано-Франківськ : ІМЕ, 2001. – 432с.
2. Грушка О.Г. Альтернативні джерела електричної енергії: навч. посіб. / О. Г. Грушка. – Чернівці : Рута, 2008. – 84с.
3. Девяткіна С.С. Альтернативні джерела енергії: навч. посіб. / С.С. Девяткіна, Т.Ю. Шкварницька. – К. : НАУ, 2006. – 92с.
4. Кувшинов В.В. Підвищення потужності серійних сонячних установок при комбінованому виробленні теплової та електричної енергії: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. техн. наук: спец. 05.14.08 «Перетворення відновлюваних видів енергії» / В.В. Кувшинов; НАН України, Ін-т відновлюв. енергетики. – К., 2012. – 19 с.
5. Легошин Д.В. Енергетична ефективність автономної вітроелектроустановки зі стабілізацією частоти обертання ротора за умов косоного обдування: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. техн. наук: спец. 05.14.08 «Перетворення відновлюваних видів енергії» / Д.В. Легошин; НАН України, Ін-т відновлюв. енергетики. – К., 2012. – 19 с.
6. Куликова Л.В. Основы использования возобновляемых источников энергии / Л.В. Куликова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://ecoclub.nsu.ru/altenergy/common/common2\\_0.shtml](http://ecoclub.nsu.ru/altenergy/common/common2_0.shtml)
7. Про енергозбереження: Закон України від 01.07.1994 р. №74/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №30. – Ст.283.
8. Энциклопедический словарь. В 86 т. Репр. воспр. изд. «Энциклопедический словарь Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона. – СПб.: ПОЛРАДИС, 1993. – Т.2. – 964 с.
9. Подгорный И. Альтернативные источники энергии / И.Подгорный // Малая и альтернативная энергетика. – 2003. – №3 (31). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.eprussia.ru/epr/31/2042.htm>.
10. Белоглавлёк О.И. Международно-правовая защита инвестиций в области энергетики / О.И. Белоглавлёк. – К.: Таксон, 2011. – 396 с.
11. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20.02.2003р. №555-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №24. – ст. 155.
12. Класифікація нетрадиційних, відновлюваних і альтернативних видів паливно-енергетичних ресурсів та аналіз їх властивостей / Н.В. Ребенок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.esteticamente.ru/portal/Soc\\_Gum/Vendtu/2010\\_43/7.htm](http://www.esteticamente.ru/portal/Soc_Gum/Vendtu/2010_43/7.htm)

**Шкурин Е.Е.**

Институт экономико-правовых исследований Национальной академии наук Украины

## ПОНЯТИЕ АЛЬТЕРНАТИВНЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ

### Аннотация

Статья посвящена проблемам научного и нормативного определения альтернативных источников энергии и содержит авторские предложения по перспективным направлениям изучения этого вопроса с акцентированием внимания на соотношении со смежными институтами, в частности, такими как возобновляемые, нетрадиционные источники энергии, а также альтернативные виды топлива. В итоге выделены недостатки современного законодательного определения альтернативных источников энергии и предложены пути совершенствования правового обеспечения в этой сфере, что может служить основой при разработке соответствующего нормативного регулирования.

**Ключевые слова:** энергия, электроэнергетика, источники энергии, альтернативные источники энергии, возобновляемые источники энергии, нетрадиционные источники энергии, законодательное обеспечение.

**Shkuridin E.E.**

Institute of Economic and Legal Research The National Academy of Science of Ukraine

## CONCEPT OF ALTERNATIVE ENERGY SOURCES

### Summary

Presented a scientific paper is devoted to problems of scientific and regulatory definition of alternative energy sources and includes proposals for the author's scientific study of this issue with emphasis on the relationship with related organization, in particular, such as renewable, alternative energy sources and alternative fuels. As a result, identified shortcomings of the modern legal definition of alternative energy sources and ways of improving the legal security in this area that can serve as a basis for developing an appropriate regulatory framework.

**Keywords:** energy, power, energy sources, alternative energy, renewable energy, alternative energy sources, legislative support.